

туристичної діяльності, яка ніякого відношення до релігії не має. Втім утворюється простір religare, але редукований, що створюється саме як певні клубні події, певні синкрети, які використовують паломницькі, туристичні функції і сфери діяльності, але відводять їх від справжнього туризму і справжнього паломництва.

Наскільки вони дієві, наскільки вони можливі, настільки мають попит? Релігійна форма, ритуал, саме паломництво, святість місць усувається, заміщається редукованим культом, якщо не театралізованою подією. Все це сприймається за своєрідну новітню релігію, що пов'язана із релігійними подорожами, які здійснюють ті чи інші волонтерські організації, або релігійні громади, так званих, катакомбних церков, які не є легітимними і до сакрального простору культури не мають відношення.

Культурні просторові артефакти як візуальні, так і віртуальні, вербальні, що характеризують людину на шляху, шляху цивілізації, шляху осягнення Абсолюту, дають можливість того паломницького досвіду богооткровення, який не можна функціоналізувати зробити автентичною моделлю, описують в рамках паломництва або релігійного туризму, як це зараз прийнято. Культурний сенс, сакральний сенс, і більше того, антропомологічний сенс святих місць як ландшафту, в якому відбувається зустріч з абсолютним, технологізується, стає автоматично здійсненою картинкою. Адже це ще не свідчить про те, що відбувається сам Абсолют, відбувається симулякр, віртуальна копія Абсолюту.

Список використаних джерел

1. Житенев С. Ю. Религиозное паломничество в христианстве, буддизме и мусульманстве: социальные, коммуникационные и цивилизационные аспекты / С. Ю. Житенев. – М.: Идрик, 2012. – 263 с.
2. Заблоцкий В. П. Подорож як метафора / В. П. Заблоцкий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.koris.com.ua/other/3318/index>.
3. Захарова Р. Г. Рекреационные потребности: сущность и факторы развития / Р. Г. Захарова. – Свердловск: Урал. научн. центр, 1984. – 31 с.
4. Зейб А. Туризм – средство прямого диалога между культурами и народами / А. Зейб // Диалог цивилизаций: исторический опыт и перспективы XXI века. Доклады и выступления. – М.: РУДН, 2002. – С.223–228.

References

1. Zhytenev S. Yu. Religioznoe palomnichestvo v khristianstve, buddizme i musulmanstve: sotsyalnye, kommunikatsionnye i tsyvilizatsionnye aspekty / S. Yu. Zhytenev. – M.: Idrik, 2012. – 263 s.
2. Zablotskii V. P. Podorozh yak metafora / V. P. Zablotskii [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.koris.com.ua/other/3318/index>.
3. Zakharova R. G. Rekreatsionnye potrebnosti: sushchnost i factory razvitiya / R. G. Zakharova. – Sverdlovsk: Ural. nauchn. tsentr, 1984. – 31 s.
4. Zeib A. Turizm – sredstvo priamogo dialoga mezhdru kulturami i narodami / Doklady i vystupleniya. – M.: RUDN, 2002. – S.223–228.

Pryimak D. Yo., post-graduate student of the Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kosiv), Pryimak_Dmytro_art@ukr.net

Religious pilgrimage as the factor of modern tourism development

Tourism unlike pilgrimage is defined by a larger form of institutionalization. While pilgrimage suits the context of practices performed by a religious community, tourism is a more developed sphere of industry, travelling, passenger traffic, etc. In the context of technology of tourist activity dealing with pilgrimage there appears somewhat intermediate sphere, which is appropriately or inappropriately named religious tourism. A lot of people do not accept the definition and define it as a solely artificial, marketing-like one, though the others believe it to be correct as it characterizes one of the spheres of tourism activity, which can be described as people's travels to the places of worship.

Keywords: *tourism, institutionalization, industry, definition.*

Приймак Д. И., соискатель, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Косов), pryimak_dmytro_art@ukr.net

Религиозное паломничество как фактор развития современного туризма

Туризм, в отличие от паломничества, определяется большей формой институализации. Если паломничество вписывается в контекст практики, которую осуществляет религиозное общество, то туризм – это намного более развитая сфера индустрии, путешествия, перевозки пассажиров и др. Ведь в контексте технологии туристической деятельности, которая взаимодействует с паломничеством, возникает промежуточная сфера, которую удачно или не удачно называют «религиозным туризмом». Многие люди не воспринимают эту дефиницию, определяют ее сузубо искусственной, маркетингово-отмеченной, но другие считают, что она полностью оправдана, характеризует одну из сфер туристической деятельности, которая описывается выездом людей к местам, которые связаны с поклонением.

Ключевые слова: *туризм, институализация, индустрия, дефиниция.*

* * *

УДК 248.153:282

Осташук І. Б.,
доктор філософських наук, професор
кафедри культурології, Національний
педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), ostaszczuk@ukr.net

ХРЕСНА ДОРОГА В ПАСІЙНОМУ КУЛЬТІ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Досліджується релігійна католицька практика Хресної дороги, зокрема її філософсько-теологічна й психологічна основа, виникнення, становлення та різновиди культурно-релігійного функціонування. Розкривається сутність Хресної дороги, домінуючого пасійного культу Католицької церкви, як психологічно-духовного наслідування й переживання страждань Ісуса Христа. Аналізується мистецький вимір кальварії у культурному просторі західної культури.

Ключові слова: *Хресна дорога, пасійний культ, народна побожність, кальварія, санктуарії, Католицька церква.*

Особливою позалітургійною практикою Католицької церкви є обряд т.зв. Хресної дороги, що бере свій початок у релігійному житті Єрусалима від найдавніших часів, адже відомо, що перші християни приходили до місць, пов'язаних із життям Ісуса Христа. Ця позалітургійна традиція належить до виразних прикладів народної побожності, що базується біблійному тексті, а також на психологічно-емоційних мотиваціях та не суперечить християнському теологічному базису.

Метою представленої статті є розкриття філософсько-теологічної основи, виникнення, формування й культурного функціонування релігійної практики Хресної дороги в Католицькій церкві.

Хресна дорога – це особлива адораційна побожність, в якій символічно відтворено дорогу, якою Ісус Христос прямував від преторії Понтія Пилата до розп'яття на Голгофі. До сьогоднішнього дня вона є найпоширенішою формою пошани й адорації страждань Христових, а її сучасний вигляд є наслідком тривалої еволюції, що відображає як зміни христології, так і народну (передусім католицьку) побожність різних епох. У цілому світі є більші чи менші санктуарії, присвячені саме цьому культу Католицької церкви. З кінця IV ст. часів відомої іспанської паломниці Егерії, відомо про це богослужіння. Із завершення періоду Хрестових походів символічна дорога цієї практики проходить на точно визначеній трасі, котра з XVI ст. була відома як «Страсна Дорога» (Via Dolorosa).

З релігієзнавчо-культурологічного аспекту важливо розкрити цю практику як одну з найбільш поширених

у народній побожності традиційно католицьких народів. Кальварії як паломницькі об'єкти та позалітургійні практики були популярні й серед тієї частини населення українських земель, що сповідувала католицизм – як латинського, так і візантійського обрядів.

В українському релігієзнавстві культовий вимір католицизму практично не був предметом наукового зацікавлення, тому його дослідження є актуальним із точки зору поглиблення як конкретного розуміння позалітургійної латинської побожності, так і загального контексту текстово-символічного й культурно-практичного вимірів релігійності.

Богослужіння Хресної дороги, що зародилося у Західній Європі під впливом натхнення подорожей до Святої Землі, є формою духовного паломництва на Голгофу. Одразу слід виділити три основних значення поняття «хресна дорога», яке йому надає католицька побожність. Перше значення стосується т.зв. кальварій, тобто місцевостей, зазвичай монастирів, що топографічно відтворюють єрусалимські ландшафти й дорогу на Голгофу Ісуса Христа. Ця форма побожності виникла у XV ст. Друге значення – це медитаційні тексти, що розважають страждання Ісуса Христа. Вони відмовляються як приватно, так і публічно, в храмах або й по вулицях окремих населених пунктів. Третьою формою є відзначення етапів страждань Спасителя в окремих т.зв. стояннях. У католицьких храмах обов'язково є ікони чи скульптури стоянь хресної дороги, біля яких під час Великого посту відбувається відправлення цієї культової позалітургійної практики. Наявність таких зображень свідчить про особливе значення цієї форми народної побожності в Католицькій церкві.

Передусім слід розкрити історію найпопулярнішої християнської пасійної практики, що відбувається у Єрусалимі. Слід відзначити, що попри те, що його сформували й розвинули францисканці, вона популярна не тільки серед католиків, але й поміж представників інших християнських конфесій.

Вулицями Єрусалиму молитовні процесії проводили з найдавніших часів, відколи паломники прагнули пройти тією самою дорогою, котрою прямував Ісус Христос на Голгофу. Із відомих до сьогодні найдавнішим є опис паломниці Егерії (лат. *Egeria, Aetheria*; IV ст.), про особистість якої досі немає єдиної думки (є версії, що вона була галльською чи галлекською монахинєю або ж просто заможною аристократкою). Ця жінка здійснила паломництво до Святої Землі, ймовірно, у 381–384 рр., розповідь про що залишила у записках до своїх близьких. Цей лист IV ст. відомий під кількома назвами: «*Itinerarium Egeriae*» («Подорож Егерії»), «*Peregrinatio Aetherae*» («Паломництво Етерії») або «*Peregrinatio ad Loca Sancta*» («Паломництво до святих місць»). Ця пам'ятка збереглася у значно пізнішому історичному документі XI ст. – *Codex Aretinus*, що був складений у відомому бенедиктинському монастирі Монтекассіно, де зародилося західне монашество. Слід зауважити, що початок та кінець «Подорожі» втрачені, а саме ім'я авторки не згадується, про нього ми довідуємося з листа, котрий написав у VII ст. галісійський монах Валерій із Б'єрсо (*Valerius Bergidensis*). Починаючи свою подорож з Єгипту, Егерія три роки прожила в Палестині, зокрема в Єрусалимі, звідки здійснювала окремі паломництва по різних біблійних місцях. «*Itinerarium Egeriae*» написано

за взірцем до анонімною подорожі т.зв. Бордоського Паломника (біля 333 р.). Лист побожної жінки був своєрідним довідником по святих місцях та водночас духовною настановою для читачів. Документ можна розділити на дві частини. Перша з них розпочинається описом підготовки до підйому на Синай та завершується поверненням до Константинополя. Друга частина твору стосується опису єрусалимського богослужіння, зокрема хрещення, правил посту. Цінним є опис деталей богослужінь Єрусалимської церкви, її річного циклу, що має важливе значення для історії літургії й народної обрядової побожності ранньохристиянської епохи. В одному з фрагментів пам'ятки читаємо: «І коли прийдуть у Гетсиманію, спершу промовляється відповідна молитва, потім співається пісня та читається те місце з Євангелії, де взято Господа. І коли читається це місце, то весь народ із плачем піднімає такий крик та стогін, що, можливо, цей стогін всього народу чути в місті» [2].

Етерія у середині IV ст. однією з перших описала святкування Великої п'ятниці в Єрусалимі. На світанку християни йдуть, співаючи гімни, на те місце, де молився перед стражданнями Ісус Христос. Уже тоді на тому місці був храм, до якого входили єпископ та всі вірні, промовляли прохальну молитву та зачитували той фрагмент Євангелії, де Ісус сказав учням: «Відійшов від них так, як кинути каменем і, ставши на коліна, почав молитися» (Лук. 22, 41). Після цього разом йдуть пішки в Гетсиманський сад зі співами гімнів. Після прибуття на місце завершують моління, співають гімн, а також читають той фрагмент Святого Письма, де розповідається про затримання Ісуса Христа (Мт. 26, 47–56). Паломниця відзначала, що тоді, коли зачитується ця частина Євангелія, люди дуже голосно плакали, що було чути навіть у Єрусалимі. Весь цей обряд відбувається вночі. Коли богослужіння закінчуються, то вже світає. Люди повертаються в місто, разом із єпископом прямують до місця зберігання хреста. Там зачитують ту частину Біблії, де оповідається про суд Понтія Пилата (Мт. 27, 1–26).

Після закінчення обряду адорації хреста, практично перед світанком, всі присутні йдуть молитися на Сіон біля того стовпа, де бичували Ісуса Христа. Як уже згадувалося, одне із перших паломницьких свідчень належить Етерії – аристократці із земель, що належать тепер Іспанії. Інша представниця цього європейського народу Наталена Королева, котра прославилася в історії культури, як українська письменниця, у своєму романі «*Quid est veritas?*» описує, що іспанці шанували як важливу реліквію саме той стовп, до якого було прив'язано Ісуса Христа під тортур бичування. Це було одне із локальних іспанських місць паломництва, яке знаходилося в маєтку однієї з аристократичних фамілій [див.: 4].

У латинському обряді Католицької церкви у літургійних обрядах Великої п'ятниці окремо здійснюється адорація (поклоніння) хресту. Мабуть, що ця традиція бере свій початок із давньої Церкви.

Звичай чування у Католицькій церкві зберігся і до сьогоднішнього дня. Біля декорованих композицій т.зв. темниці (з вечора Великої четверга до вечора Великої п'ятниці) й Гробу Господнього (від вечора Великої п'ятниці до ранку неділі Пасхи) чимало людей залишається на молитву поклоніння Ісусові, страсті якого саме переживає Церква у ці особливі дні т.зв. Пасхального тридення (*Tridium*).

Після завоювання Єрусалиму мусульманами християнські процесії припинилися, але відновилися з приходом хрестоносців, про що можемо довідатися з твору «Хроніка Ернула і Бернара скарбника» (1228), де згадується про ворота, через котрі вивели Ісуса Христа, що ніс хрест на Голгофу.

Домініканський монах і мандрівник Рікольдо да Монтекроче (по-іншому, Рікольдо Пенніні) у книзі «*Liber peregrinationis*» («Книга мандрів», 1288–1291) у традиційному для середніх віків жанрі ітінерарія (лат. *iter, gen. itineris* – мандрівка) приділив чимало уваги описам святих місць. Ймовірно, що перша згадка про *Via Dolorosa* («шляху, по котрому йшов Христос, несучи хрест»), належить саме цьому мисіонеру.

Генеральна капітула ордену францисканців заохочувала до набоженств Хресної дороги у 1688 р. Проте особливо їх популяризувало встановлення відпустів під час проведення цих культових практик. Рішення про це прийняли папи Інокентій XI та Бенедикт XIV. 1859 р. Пій IX визнав повний відпуст за кожноразове відмовляння Хресної дороги.

З точки зору католицької духовності, переходячи від стояння до стояння Хресної дороги, християнин повинен пригадувати й розважати відповідні події дороги страждань Сина Божого. Читання текстів і споглядання зображень повинні викликати відчуття співпричетності до муки Христа, що є важливою частиною християнського розуміння страждання, а також бажання покаяння, оскільки саме людські гріхи є причиною смерті Ісуса. Сучасний католицький теолог Тімоті Редкліф ОР так пише про важливість готовності прийняття образу оголеного страждаючого Христа і в третьому тисячолітті у сміливому й радісному сповіданні християнської віри: «Шлях в Єрусалим призводить до зривання одягу з Ісуса, до його оголення <...> кульмінація подорожі в тому, що ми дивимося на Ісуса, оголеного під нашим поглядом. Ось найважливіший із образів нашої віри» [5, с. 93–94].

Вважаємо, що виникнення пасійної культурової практики Хресної дороги сприяла загальна тогочасна духовна атмосфера Католицької церкви. Святий Престол через політично–церковні чвари змушений був перебраться із Риму до Авіньону (1309–1377); «Столітня війна» між Англією та Францією (1337–1453); пандемія чуми («чорна смерть»), що в середині XIV ст. забрала 60 млн. людських життів. Безумовно, такі історичні явища сприяли заглибленню людини в проблеми смерті й страждань.

Проте основними джерелами формування побожності Хресної дороги, на нашу думку, було осмислення страждань Христових як джерела життя й спасіння в тогочасній теології й художній творчості. Так, св. Бернард Клервоський (1090–1153) закликав поклонятися п'ятьом ранам Спасителя; св. Франциск Асизький (1182–1226) у своїх глибоких внутрішніх переживаннях та прагненні долучитися до страждань Ісуса був відзначений особливим видимим символом болю – стигматами на власному тілі; св. Бонавентура (1221–1374) в своїй концепції про три рівні бачення, що дані людині (око тілесне, око мисленнєве й око споглядальне), акцентує на важливості серця (око споглядальне), що здатне досягнути страсті Христові, в чому й полягає шлях душі до Бога; францисканець Якопоне да Тоді OFM (1230(?)–1306) створює знаменитий гімн «*Stabat Mater dolorosa*»; св. Гертруда Велика (1256–

1302) на основі своїх містичних видінь закликала до культу Ісусового серця.

Композиційними елементами хресної дороги є окремі т.зв. стояння (стації). Варто розкрити етимологічні конотації цієї латинської лексеми. У латинській мові слово *statio* (*onis f [sto]*) мало ряд значень: 1) стояння, стояти нерухомо, не рухатися, зупинитися; 2) тверда позиція, бойове положення; 3) положення, стан; 4) місце, місцеперебування; 5) належне місце, порядок; 6) військовий пост, караул, сторожа; 7) відділ у караулі; 8) військове місце розташування, квартири, якірна стоянка, бухта, рейд; 9) державний пост, положення, звання, сан; 10) суспільне місце, місце зібрань; 11) встановлення, звичайний порядок та ін. [8].

Термін «стації», відповідно, був наділений передусім швидше військовими конотаціями, ніж за взірцем сучасного слова «станція» (автобусна, метро і т.п.). Нічого особливого тут немає, адже в конфесійній лексичі Католицької церкви чимало слів виникли саме з військової лексики, що, на нашу думку, пов'язано з прагненням максимальної відданості в відправлянні окремих ритуально–культових практик. Наприклад, традиційна церковна процесія була імітацією давньоримської триумфальної ходи після переможних військових походів.

Отже, вірні усвідомлювали важливість стійкого, незворушного «стояння», за аналогією до військового посту, в пригадуванні страждань Христових.

Після передання у першій половині XIV ст. святих місць ордену братів менших було визначено порядок відвідання святих Єрусалиму – т.зв. *sanctus circulus* («святий коло»). Слід зазначити, що кількість традиційних на сьогодні у Католицькій церкві стоянь хресної дороги тоді не було визначено, як і їхня локалізація. Окрім того, шлях розпочинався у Храмі Гробу Господнього, а потім паломники виходили в місто. Тільки у XVIII ст. в Єрусалимі було сформовано обряд здійснення хресної дороги у сьогоднішньому вигляді [див.: 6].

Особливою літургійно–культуровою й організаційно–структурною формою розвитку пасійного культу хресної дороги є т.зв. кальварії (лат. *Calvaria* – Голгофа), виникнення котрих було зумовлене прагненням віруючих символічно відтворити топографію Єрусалиму для того, щоб поглибити власне переживання страстей Господніх. З такою метою обиралися такі ландшафти в європейських країнах, що нагадували Єрусалим. Кальварійний культ поширювався і в центральній Європі, зокрема у Польщі, котру в ті часи називали «*antemurale christianitatis*» («бастіон християнства»). Британський історик Норман Дейвіс зараховує заснування кальварій (і ширше – паломництва) у Польщі в Польщі у XVII ст. як вияву «крайньої внутрішньої побожності» [1, с. 172], оскільки для польського католицизму не була властива зовнішня воявничість, як це було, скажімо, в Іспанії, Італії або Чехії.

Орден братів менших був основним поширювачем хресної дороги. Послідовники святого Франциска просили Апостольську Столицю встановити особливі індульгенції для віруючих, що брали участь у цьому богослужінні. Спочатку хресні дороги відтворювалися лише при францисканських парафіях, про що наголошувалося у папському декреті 1723 р. У дієцезіальних парафіях вони встановлювалися лише за рішенням єпископа–ординарія. Зазвичай це було після реколекцій, які проводили

францисканці, що наголошували про важливість цього культу. Тільки з 1871 р. було видано дозвіл встановлювати Хресні дороги у всіх католицьких храмах. Папа Пій IX у 1878 р. дозволив встановлювати повну індульгенцію для всіх, що брали участь у цьому богослужінні. І з цього часу зображення стоянь Хресної дороги у католицьких храмах набуло справді масового характеру. З 1901 р. почали з'являтися групи т.зв. «живої хресної дороги», створені за взірцем «живого розарія» [див.: 6].

На сьогоднішній день завдяки засобам масової комунікації богослужіння Хресної дороги, що проводиться щороку у Великий четвер (за латинським літургійним календарем) під проводом папи у римському Колизеї, стали відомим навіть для людей, далеких від Католицької церкви. Для цього кожного року пишеться текст, авторами якого є і духовні, й світські особи, що при роздумах стоянь звертається до актуальних суспільно-культурних проблем.

Основу сюжету Хресної дороги становить Біблія, проте джерела пасійного культу присутні не тільки в Святому Письмі, але й в апокрифах, які зафіксовані, зокрема, в давньоукраїнських рукописах. У легенді про святу Вероніку, котра витерла обличчя Ісуса Христа під час Хресної дороги хусткою, на якій потім відобразився образ Спасителя, розповідається про виникнення одного з основних топосів пасійного культу західного християнства – платка із образом Ісуса в терновому вінку. І. Франко так пояснює цю легенду: «Легенда про св. Вероніку – досить пізна і повстала мабуть а posteriori тоді, коли вже був розширений візерунок лиця Ісусового «на убрисі». Дехто догадується, що саме імя Вероніка є тільки попсоване слів vera icon – правдива ікона; інші думають, що се попсоване імя Береніки – кровоточивої жінки, що мала була поставити бронзову статую Ісуса в Панеаді» [7, с. 239].

Відзначимо, що у східних церквах не сформувався тип різьблених зображень кальварії та хресної дороги, які так поширилися в Католицькій.

Хресна дорога становить одну з найвідоміших культових пасійних практик Католицької церкви, поширення і популярність якої детермінована її характером наслідування страждань Ісуса Христа й впровадження в містерію Пасхи. Хресна дорога до сьогодні зберегла свій сенс, цінність та значення серед католицьких релігійних практик як традиційна форма побожності, у якій підкреслено медитаційний вимір віри та поглиблення теологічного змісту в загальній народній традиції побожності як у вимірі паломництва, будівництва та організації монастирів-кальварій, так і у загальнопоширеному звичаї становлення зображень сюжету Via Dolorosa в латинських храмах чи приватної медитаційної пасійної молитовної практики.

Список використаних джерел

1. Дейвіс Н. Боже ігрище: історія Польщі; пер. з англ. П. Тарашук / Н. Дейвіс. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. – 1080 с.
2. Етерія (Сильвія Аквитанка). Паломничество по святым местам конца IV века / Изданное, переведенное и объясненное И. В. Помяловским [Elektronnyi resurs]. – Режим доступу: <http://tvereparhia.ru/publikaczi/voprosy-k-pravoslavnym/6373-eteriya-silviya-akvitanka-palomnichestvo-po-svyatym-mestam-kontsa-iv-veka-peregrinatio-ad-loca-sancta-saeculi-iv-exeuntis>
3. Іванчо І. Ікона і літургія / Пер. з угорськ. о. Л. Пушкаш / І. Іванчо. – Львів: Свічадо, 2009. – 500 с.

4. Мишанич О. Дивосвіти Наталени Королевої / О. Мишанич // Предок: Іст. повісті; Легенди старокиїв. – К.: Дніпро, 1991. – С.633–654.

5. Рэдклифф Т. ОР. Быть христианином: в чем тут суть? / Пер. с англ. А. Дубининой / Т. Рэдклифф ОР. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2015. – 288 с.

6. Фатеев М. История богослужения Крестного пути / М. Фатеев [Elektronnyi resurs]. – Режим доступу: <http://www.francis.ru/index.php/frantsiskanskij-orden-miryana/46-frantsiskanskij-orden-miryana/materialy-fom/dukhovnost/274-viacruz01>

7. Христові муки і свята Веронка (Керестурський співанник) // Апокрифи і легенди з українських рукописів / Зібрав, упорядкував і пояснив др. Іван Франко. – Т. II.: Репринт видання 1899 року. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. – С.237–239.

8. Statio // Большой латинско-русский словарь / по материалам словаря И. Х. Дворецкого [Elektronnyi resurs]. – Режим доступу: <http://linguaeterna.com/vocabula/show.php?n=42950>

References

1. Deivis N. Bozhe igryshche: istoriia Pol'shchi; per. z angl. P. Tarashchuk / N. Deivis. – K.: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 2008. – 1080 s.
2. Eteriia (Sil'viia Akvitanka). Palomnichestvo po sviatym miestam konsta IV veka / Izdannoie, pierieviedionnoie i obiasnionnoie I. V. Pomialovskim [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://tvereparhia.ru/publikaczi/voprosy-k-pravoslavnym/6373-eteriya-silviya-akvitanka-palomnichestvo-po-svyatym-mestam-kontsa-iv-veka-peregrinatio-ad-loca-sancta-saeculi-iv-exeuntis>
3. Ivancho I. Ikona i liturgiia / Per. z uhors'k. o. L. Pushkash / I. Ivancho. – L'viv: Svichado, 2009. – 500 s.
4. Myshanych O. Dyvosvity Nataleny Korolevoiii / O. Myshanych // Predok: Ist. povisti; Lehendy starokiyiv. – K.: Dnipro, 1991. – S.633–654.
5. Redklif T. OP. Byt' khristianinom: v chiom tut sut'? / Per. s angl. A. Dubininoi / T. Redklif OP. – K.: DUKH I LITERA, 2015. – 288 s.
6. Fatieiev M. Istoriia bogosluzheniia Krestnoho puti / M. Fatieiev [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.francis.ru/index.php/frantsiskanskij-orden-miryana/46-frantsiskanskij-orden-miryana/materialy-fom/dukhovnost/274-viacruz01>
7. Khrystovi muky i s'viata Veronka (Keresturs'kyi spivanyk) // Apokryfy i legendy z ukrains'kykh rukopysiv / Zibrav, uporiadkuvav i poiasnyv dr. Ivan Franko. – T. II.: Reprynt vydannia 1899 roku. – L'viv: L'viv's'kyi natsional'nyi universytet imeni Ivana Franka, 2006. – S.237–239.
8. Statio // Bol'shoi latinsko-russkii slovar' / po materialam slovaria I. Kh. Dvoreckoho [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://linguaeterna.com/vocabula/show.php?n=42950>

Ostaszchuk I. B., Doctor of Philosophy Science, Professor of the Chair of Culturology, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), ostaszczuk@ukr.net

Stations of the Cross in the passion cult of Catholic Church

In the article the religious practice of the Catholic practice of the Stations of the Cross, in particular, its philosophical and theological and psychological base, appearance, formation and variety of cultural and religious functioning is examined. The essence of the Stations of the Cross, dominant passion cult of the Catholic Church, both mentally and spiritual inheritance and experience the suffering of Jesus Christ is revealed. The artistic dimension of the Calvary in the cultural space of Western culture is analyzed.

Keywords: Stations of the Cross, passion cult, popular piety, the Calvary, sanctuary, Catholic Church.

Остащук І. Б., доктор філософських наук, професор кафедри культурології, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), ostaszczuk@ukr.net
Крестный путь в пасийном культе Католической церкви

Исследуется религиозная католическая практика Крестного пути, в частности ее философско-теологическое и психологическое основание, возникновение, становление и разновидности культурно-религиозного функционирования. Раскрывается сущность Крестного пути, доминантного пасийного культа Католической церкви, как психологически-духовного наследования и переживания страданий Иисуса Христа. Анализируется художественное измерение кальварий в культурном пространстве западной культуры.

Ключевые слова: Крестный путь, пасийный культ, народная набожность, кальвария, санктуарий, Католическая церковь.

* * *